

YAŞLILAR İÇİN KONUTLAR

AHMET ONUR
İmar ve İskân Bakanlığı
Tetkik Kurulu Üyesi

YAŞLILIK, bütün bir hayat gözönüne alındığında, kronolojik bir terim teşkil eder. Gerçekten de insan, hayatı boyunca birbirini takip eden safhalardan geçer: Çocukluk, gençlik, olgunluk ve yaşlılık.

Bütün bu safhaların birbirinden farklı ve belirgin fiziksel ve ruhsal görünüşleri, tutumları, aksiyon ve reaksiyonları vardır. Ancak yine de kuşaklar arasında bağlantının sürdürülmesi bir cemiyetin dengesini koruma bakımından zorunludur. Bu nedenledir ki yaşlı insanları fiziksel ve ruhsal görünüşleri ne olursa olsun diğer kuşaklardan ayırmamak, aksine onların problemleri üzerine özel bir dikkatle eğilmek gerekir.

Bugünkü dünyada yaşlıların belli başlı ve çözüm bekleyen konularından birisi KONUT'dur. Gerçekten de yaşlı insanların konut meselesi ilgisiz kalınacak bir problem değildir. Yaşlılığın başlangıcı yurdumuz için altmış yıl olarak kabul edilirse halen memleketimizde bu yaşta ve bunun üstünde üç milyon insan bulunduğu görülür. Burada dikkati çeken husus yurdumuzdaki yaşlı insan adedinin gittikçe arttığıdır. Şüphesiz bu artış beslenme şartları, sağlık bakımı ve sosyal huzur düzeldikçe daha da artacaktır. Yaşlı insanlardan bir kısmı devamlı bakıma muhtaçtırlar. Diğer kısmı zaman zaman bakım isterler, yalnız yaşayamazlar veya yalnız yaşamak istemezler. Üçüncü kısım ise tamamen sağlıklıdırlar ve serbest bir hayat sürebilirler. Bu üç çeşit arasındaki oranı ülkelere göre değişir. Meselâ Fransa'da yaşlı insanların % 80 ni tamamen sağlıklı, % 15'ini arızalı, geri kalan % 5'ini ise devamlı bakıma muhtaç oldukları bilinmektedir. Şüphesiz yurdumuzda oranı bu değildir. Ancak ne olduğunu belirleyecek bir doküman da elimizde yoktur.

Konumuz konut olunca bu üç tipten hasta yaşlıların Bakımevlerine, arızalı olanların Misafirhanelere ve nihayet sağlıklı yaşlıların ise normal konutlara ihtiyaçları olacağı düşünülecektir. Ancak buradaki normal konut deyiminden yaşlının fiziksel, ruhsal ve sosyal durumuna

cevap verecek konut kastedilmektedir. Bu tip konuta ait ayrıntılar aşağıda açıklanacaktır.

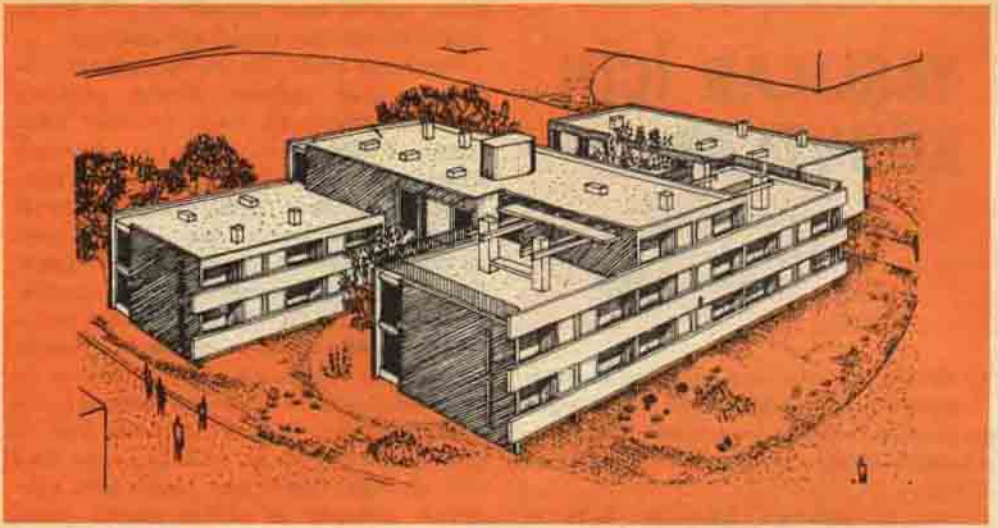
Hasta veya arızalı olan yaşlıların barındırılmaları için özel tedbirler alınmasının gerekliliği açıklama istemeyecek kadar belirlidir. Fakat sağlam ve sağlıklı olan yaşlılar için özel vasıflı konutlar yapılması ihtiyacının nedenlerini belirlemek gereği vardır. Bunu şöylece açıklamak mümkündür: Sağlam yaşlı insan hayatının sonuna kadar kendi evinde kalmak ve burada oturmak ister. Ancak değişen şartlarla bu insan çocuklarından uzak kalabilir, karı veya kocasını kaybedebilir, maddî ve manevî emniyetten mahrum hale gelerek bir yalnızlığa itilebilir. Ayrıca bu insan kendi evinin hizmetlerine yetişemez veya masraflarını veya kirasını ödeyemez hale de gelebilir. Bu takdirde bu insan herşeyden önce fizik ve moral destek arar, konfor arar, diğer fertlere yaklaşma ve birlikte yaşama arzusu duyar.

Kısaca kendini binasıyla, insanlarıyla, tedavisi ve bakımı ile bir emniyet havası içinde bulmak ister. Diğer taraftan incelemeler göstermiştir ki ihtiyarlıyan şahsın fizik ve psikolojik alanda uygun şartlar altında bulundurulması onun yaşlılığını geriletmektedir. İşte bu nedenledir ki adedi gittikçe artan bu insanlar için konut bir mesele olarak ortaya çıkar. Diğer bir deyimle tek başına oturan bir ev veya apartman dairesi onları tatmin etmekten uzak kalır. O halde devlet bu insanların yardımına koşmalı ve konut programlarında bunlar için özel tip konutlara da yer verilmelidir.

Şimdi burada durarak yurdumuzdaki duruma bir göz atalım. Türkiye'de bu konu son yıllara kadar daha çok hasta ve sakat olanlar için (yaşlı olsun olmasın) hayır müesseseleri ve Belediyeler tarafından ele alınmıştır. Sağlık Bakanlığı kuruluş kanunu bu hususta bir hüküm ihtiva etmediği gibi İmar ve İskân Bakanlığının konut programlarında, Devlet Planlama Teşkilâtının yıllık ve Beş Yıllık Kalkınma Planlarında da konu ile ilgili maddelere rastlanmamaktadır. Yalnız Belediyeler Kanununun 15 nci maddesi mevzuat temas etmekte ve vazife getirmektedir. Son olarak Huzurevleri inşası hakkında bir hükmün Emekli Sandığı Kanununa eklenmesi için Maliye Bakanlığınca bir kanun teklifinin hazırlandığı ve Başbakanlığa gönderildiği bilinmektedir.

Bununla beraber ihtiyaç kendini göstermiştir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde bulunduğu Sosyal İşler Genel Müdürlüğü kanalıyla hasta ve sakat yaşlılar için tesisler meydana getirmeye çalışmaktadır. Memleketimizdeki uygulamada hasta ve sakat olanlar için ŞİFA YURTLARI, sağlam yaşlılar için ise HUZUR

Bir Huzur yuvasının genel görünüşü.

EVLERİ düşünülmüş ve genellikle bunların birarada tesisleri uygun bulunmuştur. Bugün mevcut olan tesislerde kalanların % 90' ını ücretsiz olarak devlet tarafından bakılmakta, pek az hastadan 5 - 15 lira arasında değişen sembolik bir ücret alınmaktadır. Halen memleketimizde yaşlıların barındırılmaları, bakımları ve tedavileri ile ilgili mevcut tesislerle kapasitelerini şöylece sıralamak ve özetlemek mümkündür:

a) Devlete Ait Tesisler: Konya ve Eskişehir'de iki dinlenme yurdu: Kapasiteleri toplamı: 155 erkek, 75 kadın.

b) Belediyelere Ait Tesisler: Adana, Ankara, Aydın, Bursa (2), Erzurum, Gaziantep, İstanbul (2), İzmir, Malatya, Manisa, Samsun, Balıkesir bakım yurtları, düşkün evleri ve huzur evleri: Toplam kapasite: 713 erkek, 657 kadın.

c) Azınlıklara Ait Tesisler: İstanbul (3). Kapasite toplamı: 165 erkek, 167 kadın.

d) Derneklere Ait Tesisler : İstanbul (2), Sakarya. Toplam kapasite: 31 erkek, 17 kadın.

e) Gerçek Kişilere Ait Tesisler : Ankara, İstanbul (2) Huzur evleri. Ankara'daki huzur evinin kapasitesi 20 insan.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı halen İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da huzur evleri ve şifa yurtları inşa ettirmekte, Antalya, Trabzon ve Eskişehir tesisleri için de hazırlık yapmaktadır. Bu Tesislerde inşa sırası ve adedi bakımından Şifa Yurtlarına öncelik verilmiştir. Görüldüğü gibi

huzur evleri ve şifa yurtlarının ağırlık noktası Batı ve Orta Anadolu'da bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere yurdumuzda yaşlı insanlar için konut problemi henüz gereğince ve yeterince kanunlara, politikalara ve programlara girmemiştir. Herşeyden önce konu, konut politikasında yerini alacaktır. Bu politika kalkınma planlarında ve programlarında aksini bulacaktır. Bir konut programı deyince hükümetçe tesbit edilmiş bir öncelik sırasına göre ve dar gelirlerden başlamak üzere hitap ettiği sosyal sınıflar, çeşitler (mülk, kira, kira - mülk, yuva - konutlar), miktarlar, finansmanı gösteren bir doküman akla gelir. Burada Yuva - konutlar deyimi içinde işçiler, üniversiteliler, genç evliler ve nihayet YAŞLI SAĞLAM İNSANLAR için inşa edilen konutlar söz konusudur.

Bir konut programının gerçekleştirilmesi çok para ister. En zengin Devletin bile bunu tümü ile karşılaması kolay değildir. Burada devlet kredi yolu ile kamu sektörünü ve özel sektörü destekler. Bu desteklemede öncelik kamu sektöründe olup, orantı dar gelirli insanlar için yüzde yüze varabilir. Şüphesiz bu hareket tarzı sosyal bir devletin başlıca görevidir. Orta gelirli aileler ve özel sektörde bu destekten daha düşük nisbette payını alır. Ancak devletin yardımları yirmi ile kırkbeş yıl içerisinde geriye döner.

Çok az bir dikkatle de olsa konuya eğilindiğinde yurdumuzda sözkonusu edilen programların

Bir stüdyonun genel görünüşü.

konutu bu hali ile ele almamakta oldukları ve daha dar çerçeveler içerisinde kaldıkları görülmektedir. Bunu bir imkânsızlıktan çok bir alışkanlık ve kolaylık olarak kabul etmek uygun olur. Biz burada bu dar çerçeveden çıkarak sağlıklı yaşlı insan konutları probleminin Batıda ve özellikle Fransadaki uygulamasını ortaya koymak ve yapılan ve yapılacak olan çalışmalara yardımcı olmak istiyoruz.

Sağlıklı yaşlı insan konutları inşasının şüphesiz mevzuat, finansman, inşaat ve işletme yönleri vardır. Yaşlı insan konutları inşası daha önce İngiltere, Hollanda ve İsviçre'de ele alınmıştır. Fransa'daki uygulama ise 1957 yılına rastlar. Bu yıl başlayan inşaat 1959'da ikmal edilmiştir. Bu tesis bir site ortasında yapılmış olup Hollanda ve İsviçre'deki tatbikattan esinlenilmiştir. İnşaat bir kamu inşaat şirketi olan (La Société Centrale Immobilière de la Caisse des Dépôts = S.C.I.C.) tarafından gerçekleştirilmiş ve Fransa İmar Bakanlığından da teşvik görmüştür. Yaşlı insanlara tahsis edilen bu tesis başlangıçta normal konut ile misafirhane arasında bir tip mesken teşkil etmiş ve "kullanılmaları ihtiyarî olan müşterek servislerle donatılmış bir gurup müstakil lojman" olarak nitelendirilmiştir. Bu konutlara biz burada HUZUR YUVALARI deyimini kullanıyoruz

Huzur yuvaları inşası ile ilgili mevzuat Fransa'da 1960'da neşredilmiş ve 1966 ve 1968'de bu metinler değiştirilerek mükemmelleştirilmiş-

tir. Bu mevzuata göre devlet Huzur yuvaları konusunu birer kamu kuruluşu olan "HLM" Ofislerine ve şirketlerine görev olarak vermiştir. Bu ofisler ve şirketler de tesisin gerçekleştirilmesini yukarıda sözü edilen ve kamu yararlı bir kuruluş olan (S.C.I.C.) İnşaat Şirketine devir etmişlerdir. Mevzuata göre devlet bu kuruluşlara inşaat için kırkbeş sene vade ile maliyetin % 90'nına kadar ve % 1 faiz ile inşaat kredisi vermeyi kabul etmektedir. Ayrıca bu mevzuat huzur yuvalarının inşası ve vasıfları ile de ilgili esaslar getirmiş ve bunlar ayrıntılı şekilde tesbit edilerek İmar ve İskân Bakanlığı tarafından ilgililere dağıtılmıştır. Huzur yuvalarını hükmi veya hakikî şahıslar inşa edebilmektedirler. Finansman için gerekli kredi iki Devlet Bankası (Crédit Foncier, Caisse des Dépôts) ile (HLM) Borç Verme Sandıkları tarafından sağlanmakta, özel sektör inşaat şirketleri de buna kendi sermayelerini katmaktadırlar. Bu esas finansman yetmediği takdirde tamamlayıcı olmak üzere inşaat ve işletme kuruluşlarına Sağlık Bakanlığı, sosyal yardım kuruluşları, Emekli Sandığı yardım etmektedirler. Bu sonuncular aynı zamanda menkul mallar içinde ek yardımda bulunmaktadır.

Huzur yuvaları inşa projelerini hazırlayanlar burada oturacak yaşlı insanların özgürlüklerini ve geçmişle olan bağlarını sıkıca koruma, sosyal münasebetlerini muhafaza etme ve emniyet verici bir durumda bulundurma gibi esaslardan

Bir huzur yuvası salon ve kitaplığı.

hareket ederek yerleşme sahalarını tesbit etme zorundadırlar. Huzur yuvalarının inşasında dikkat edilecek başlıca özellikleri şöylece derlemek mümkündür:

1. Tesis her yaşlıya aktif hayatla devamlı bağlantı kurmayı sağlamalı, fakat aynı zamanda yeşil sahalarla da kısmen ondan uzakta kalmayı mümkün kılmalıdır. Huzur yuvaları çarşı, pazar, ulaştırma vasıtaları ve P.T.T. ye kâfi derecede yakın olmalı, diğer bir deyimle şehirden, sosyal hayattan tamamen kopmamalıdır. Başka bir deyişle büyük şehirlerin yakın banliyölerinde ve orta büyüklükteki meskûn mahallerde kurulmalıdır.

2. Huzur yuvaları çok katlı binalar olmamalıdır. Bir veya iki katlı bina veya binalar gurubu bu iş için kabul edilmiş yerleşme tarzıdır. Binaının zemin katı müşterek servisler, diğer katlar ise küçük lojmanları (stüdyoları) ihtiva etmelidir.

3. Fransa'da yapılan huzur yuvalarının stüdyoları iki tip olarak kabul edilmiştir. Bunlardan birinci tip bir kişi için olup yüzölçümü 25:31 m dir. İkinci tip ise bir karı - koca için olup yüzölçümü 37:45 m dir.

4. Stüdyoların iç teşkilâtı şöyledir: Antre, Gömme dolap, Oturma odası, Banyo veya duş, içinde elektrik fırını ve buzdolabı bulunan ve bir duvarla diğerlerinden ayrılan mutfak.

5. Zemin katta ise içinde kitaplık ve televizyon bulunan toplantı salonu, hole bakan idare bürosu, hemşire odası, oyun salonu, banyolar, helâlâr, mektup kutuları.

6. Bodrum katta her şahıs için artan eşya ve mobilyalarını koymaya mahsus odacıklar.

Huzur yuvaları mutlaka elektrik ve kaloriferle teçhiz edilirler. Huzur yuvalarının tek katlı veya az katlı olmaları yaşlı insanlar için büyük bir kolaylık ve onlara kendi evlerinde yaşama hissi veren faktördür. Diğer taraftan bir huzur yuvasında lüzumundan fazla kalabalık olmaması da gerekmektedir. İngiltere'deki uygulamada bu rakam 130:200 stüdyo arasında değişmektedir. Fransa'daki tatbikat bunu 50 olarak kabul etmiştir. Bazı stüdyoların iki kişilik olduğu dikkate alınırsa bu 50 stüdyoda 80 kişi buluncaktır ki bu da bir Huzur yuvası için kâfi kalabalıktır.

İnşası ikmal edilen huzur yuvalarındaki stüdyolar bu konutun inşa, işletme ve finansmanına katılmış olan kuruluşlar arasında şu şekilde bölünür:

- Tesisin inşasını finanse eden kuruluş veya kuruluşlara: % 70
- Belediyeye: % 10
- Vallilige: % 10
- İdare ve İşletme Kuruluşuna: % 10

Huzur yuvalarının özellikleri ve sosyal karakterleri bunların normal konutlara nazaran farklı bir idare tarzını gerektirir. Bu sebeple de 1901 sayılı kanunla kâr gâyesi gütmeyen YAŞLI İNSAN KONUTLARI BİRLİĞİ (Association des Résidences pour Personnes Agées - A.R.E.P.A.) kurulmuş ve konu ile kamuya ait bu huzur yuvalarını idare etmektedir. Söz konusu kuruluş ilk olarak yukarıda bahsi geçen ve bir kamu inşaat şirketi olan (S.C.I.C.) nin Paris bölgesinde yaptığı huzur yuvalarının idaresini üstüne almıştır.

Bir huzur yuvasının bütçesi, tesisin yıllık amortisman bedeli ile idarî masraflardan teşekkül eder. Bu giderler orada oturan yaşlı insanların aylık olarak ödedikleri paralar ile bazı Bakanlıkların, sosyal kuruluşların ve mahallî idarelerin yapacakları yardımlar ile karşılanır. Yaşlı insan gelirlerinin düşük ve yapılacak yardımların da sınırsız olmayacağı düşünülürse huzur yuvalarının inşa ve idare maliyetlerinin yüksek olmaması gereği ortaya çıkar. Bununla beraber huzur yuvaları inşasında da çeşitli gelir gurupları gözönüne alınmaktadır ve bu bir zaruretler.

İnşası tamamlanmış olan huzur yuvaları ve müşterek tesisleri (AREPA) tarafından bir kira mukavelesi ile sahibinden teslim alınır. (AREPA) aynı zamanda Valilik makamı ile (sosyal yardımlardan faydalanacak şahısların kabulü ile ilgili olarak), bölgesel sosyal sigorta şirketi ile (Tesis tıbbî yardım sağlamak amacıyla) ve nihayet tesise kabul olunan şahıslarla birer mukavele imza eder. Huzur yuvalarının özel durumları burada kalacak olanlara ne bir DEVAMLILIK HAKKI ve ne de bir MUHAFAZA HAKKI verir. Huzur yuvasında kalan insan bir kiracı olmayıp sadece bir OTURAN İNSAN'dır.

Huzur yuvalarına kabul edilmek isteyen yaşlılar bir dilekçe ile (AREPA) ya müracaat ederler. Müracaatçının kabul edilebilmesi için: En az 65 yaşında olmak, emekliye sevk edilmiş olmak, fena iskân edilmiş olmak, sağlam olmak, bölgede oturmuş olmak veya bölgede oturan ailesine yakın bulunmayı istemek şarttır. Bunun üzerine her şahıs için bir dosya hazırlanır. Bu dosyada şahsın (AREPA) tarafından yaptırılan sağlık

muayenesi ve sosyal anket yer alır. Yaşlı insan konutları birliği bu dosyayı inceledikten sonra kabul veya red eder. Huzur yuvalarına girmek isteyenler kadın, erkek veya karı - koca olabilirler.

Huzur yuvalarının idareleri, aynı zamanda hemşire olan, orta yaşlı, dinamik, idareci bayanlara tevdi edilmiştir. İdareci bayanın testteki rolü mühimdir. Bir defa tesise girenleri karşılayan ev sahibesidir. Çeşitli sosyal yardım kuruluşlarının tesisdeki koordinatörüdür. Yaşlı insanların rahatsızlanmaları halinde şefkat elini uzatacak ve ilk yardımı yapacak yine odur. Özet olarak idareci bayan huzur evini şefkatle fakat disiplinle idare eden insandır.

Huzur yuvalarına kabul edilen insanlar işgal edecekleri stüdyolar için gerekli eşyayı kendileri getirirler. Fazlalarını bodrum kattaki odacıklara korlar. Yemeklerini ya kendileri odalarında veya zemin kattaki müşterek mutfakta pişirirler veya Hayır Kuruluşlarının aşevlerinden evlere yemek servisi yapan lokantalardan sağlarlar. Bu hususta huzur yuvası idaresi kendilerine her türlü yardımı yapar. Huzur yuvası sakinleri istedikleri zaman dışarı çıkabilirler, misafir kabul ederler, fakat misafirlerini gece yatısına alıkoyamazlar. Hareketsizliğin, beşerî münasebet ve sorumluluk yokluğunun ihtiyarlığı hızlandıran sebepler olduğuna inanan işletme idaresi tesisin içinde ve dışında ilgi yaratacak faaliyetleri ve boş vakitleri kıymetlendirecek meşguliyetleri bulmaya ve bunları harekete geçirmeye gayret eder. Eğlencelerin tesbiti, idareci bayanın teşvikiyle, bizzat huzur yuvaları sakinleri tarafından yapılır. İşletme idaresi yaşlı insanlara faydalı olacağına inandığı yerde kendisi de bu hareketlere katılır ve çalışmalarını değişen ihtiyaçlara göre ayarlar.

Bu ayrıntılı açıklamaları bir neticeye bağlamadan yazıyı bitirmek hedefi gözden kaçırmak olur. Sonuç olarak denebilir ki Yurdumuzda yaşlı insan konutları problemini çözümlenmek için Devletin mevzuat, finansman, teşkilât yönünden çalışmalar yapması büyük bir ihtiyaç olarak kendini göstermiş bulunmaktadır. Elde edilecek neticeler aynı zamanda, bu alanda çalışmak isteyen özel sektöre de yol gösterici olacaktır.

● *Hiddet, bulunduğu kaba döküldüğü yerden daha çok zarar veren bir asittir.*

● *Kızamayan insan delidir; fakat kızmayan insan akıllıdır.*

İngiliz Özdeyişi